

GELİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü

HAZIRLAYAN: ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ ÖZGÜR ERYILMAZ

GELİŞİM

Gelişim; kalıtım ve çevre arasındaki etkileşimin ürünüdür. Çocuğun gelişimi, önemli derecede onu dünyaya getiren ilk hücre tarafından belirlenir

- ‘ Pek çok bebek iyi gelişmiş, sağlıklı ve güçlü bedenlerle dünyaya gelir; öğrenme, düşünme ve yaşadıkları dünyaya uyum sağlama yeteneğine sahip normal gelişim gösteren çocuklardır.
- ‘ Ebeveynler çocuklarının en küçük farklılıkları karşısında bile telaşa kapılabilir.
- ‘ Ancak bazı çocukların yaşamı beklendik şekilde başlamaz ve bazı durumlar çocukların gelişimini tehdit eder.

'Bazı çocuklar doğumda genetik, fiziksel ya da biyolojik bozuklukları içeren doğuştan anomali (konjenital anomali) ile dünyaya gelir.

'Türkiye genelinde 24 üniversite hastanesinde yapılan bir çalışmada, 21907 doğumun %3.7'sinde

'Diyarbakır'da yapılan bir çalışmada, 10524 doğumun %2.79'unda

'Ankara'da yapılan bir çalışmada, 17259 doğumun %1.18'inde

'Van'da yapılan bir çalışmada, 7788 doğumun %1.12'sinde

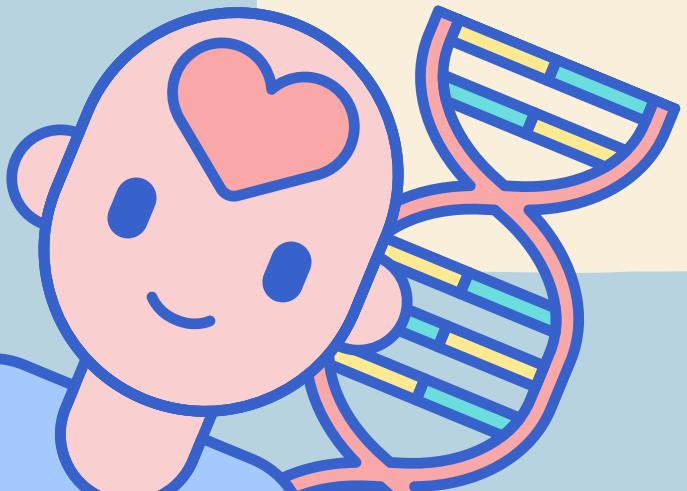
doğuştan anomali bulunduğu saptanmıştır.

'Gelişim geriliği riski yaratan faktörler sıklıkla bir arada ortaya çıkmasına karşın, biyolojik/organik faktörler ve çevresel/psikososyal faktörler olarak iki ana kategoride incelenebilir.

Biyolojik/Organik Faktörler

- Genetik ve kromozom bozuklukları
- Anneye ilişkin faktörler
- Madde kullanımı (alkol, sigara ve uyuşturucu)
- Teratojenler
- Rh uyuşmazlığı
- Düşük doğum ağırlığı ve prematüre doğum

Çevresel/Psikososyal Faktörler

- Düşük sosyoekonomik düzey ve yoksulluk
- Yetersiz beslenme
- Kazalar, travmalar ve hastalıklar
- Çocuk istismarı ve ihmali
- Anne-bebek etkileşimi ve bağlılık

Genetik ve Kromozom Bozuklukları

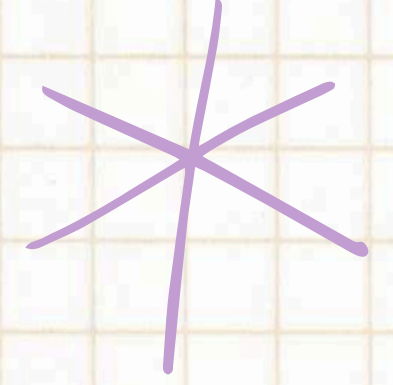
kromozomların normal sayısının ya da yapısının dışında olması nedeniyle ortaya çıkan bozukluklardır.

Hamileliğin ilk üç ayındaki kendiliğinden düşüklerin yaklaşık %60'ı, kromozom bozuklukları nedeniyle ortaya çıkmaktadır.

Down sendromu, kromozom sayısındaki bir problem nedeniyle ortaya çıkmakta, genellikle 21. kromozoma fazladan bir kromozom eklenmesiyle oluşmaktadır. Pek çok Down sendromu vakası kalıtsal değildir ve aile geçmişinde olmaksızın kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Diğer Örnekleri

1 Turner Sendromu

2 Klinefelter Sendromu

3 Prader Will Sendromu

4 Angelman Sendromu

5 Cri-Du-Chat Sendromu

6 Williams Sendromu

7 Edwards Sendromu

8 Patau Sendromu

Anneye İlişkin Faktörler

ANNENİN YAŞI

35 yaş üstü doğumlarda; annede yüksek tansiyon, gebelik zehirlenmesi, hamilelik diyabeti, rahmin işlev bozukluğu görülmekteyken bebekte ise prematüre doğum, kromozom bozukluğu, düşük doğum aralığı, ölü doğum riskleri artmaktadır.

16 yaş altı doğumlarda; annenin üretim sistemi olgunlaşmadığı ve vücut gelişmeye devam ettiği için kusurlu döllenme açısından risklidir. Düşük doğum aralıklı ve prematüre bebek sahibi olma ihtimali yüksektir.

Anneye İlişkin Faktörler

Bakım ve Beslenme

‘Hamilelik süresince protein-kalori açısından yeterli ve dengeli beslenmenin anne ve bebek sağlığı üzerindeki etkisi yadsınamaz.

‘Gebelikte yetersiz beslenme ve annenin yetersiz kilo alımının, düşük doğum ağırlığı ve bazı doğuştan anomalilerle (nöral tüp defektleri, hidrosefali, anensefali, meningosel, vb.) yakından ilişkili olduğu bilinmektedir.

İlaç

Epilepsi de kullanılan Antiepileptik ve Antikonvülsif ilaçların fetüsün gelişiminde olumsuz etkileri ve çocukta şekil bozukluğu riski taşır. Antidepresan ve Antiaksiyete ilaçları da fetüsün gelişimini olumsuz etkileyebilir.

Anneye İlişkin Hastalıklar

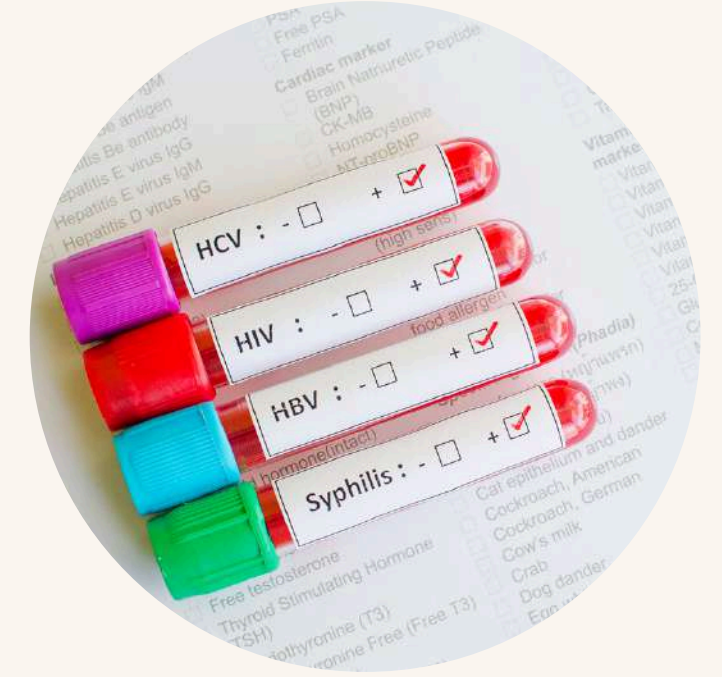
Diyabet: Bebeğin sağlığı riskli ve sezaryen ihtimali yüksektir. Bilişsel bozukluk, hipertansiyon, kalp hastalığı, yeni doğan sarılığı riskleri mevcuttur. Bebekte diyabet ihtimali yüksektir.

Hepatit B: Bebekte yeni doğan hepatiti ve karaciğer hastalıklarına yol açabilmektedir.

HIV: Çocukta gelişim geriliği, bilişsel gerilik, hafıza problemleri, dikkat problemleri ve dil bozukluklarına sebep olabilir.

Cinsel Yolla Bulaşan Hastalık: Ölü bebek doğumu, düşük ağırlıklı bebek, bebekte göz enfeksiyonu, körlük risklerini barındırır. Gonore bakterisi nedeniye eklem ve kan enfeksiyonuna neden olabilir.

Madde Kullanımı

SİGARA

Çocukta; antisosyal sonuçlar, DEHB, erkek çocukta düşük zeka aralığı riskleri görülmektedir. Annenin sigara kullanımında bebekte düşük ve ölü doğum görülebilmekteyken babanın sigara kullanımı çocukta nörobilişsel sonuçlara yol açmaktadır.

ALKOL

Çocukta; düşük doğum aralığı, doğum öncesi/sonrası büyümede gerilik, hafif/orta MR, mikrosefali, organlarda şekil bozukluğu, DEHB. Alkolik annelerin bebeklerinde perinatal dönemde ölüm oranı %17'dir.

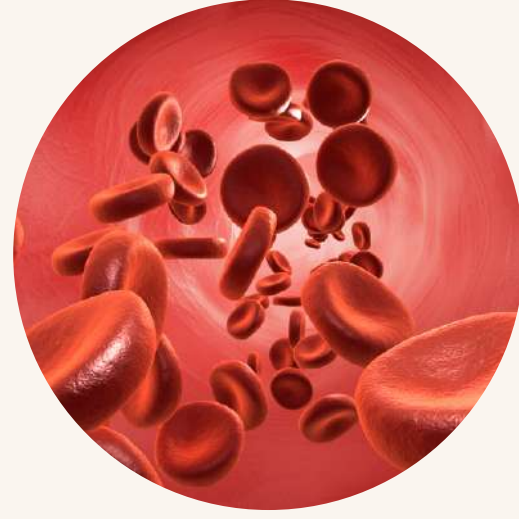
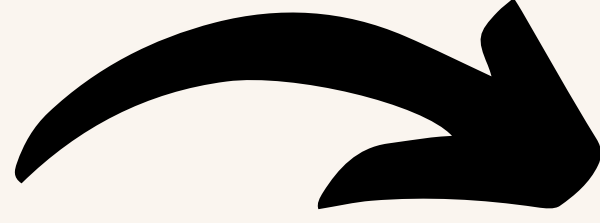
UYUŞTURUCU

Çocukta; düşük doğum aralığı, küçük kafa çevresi, kısa süreli dikkat eksikliği, hayali oyun kurma ve oynamada yetersizlikler

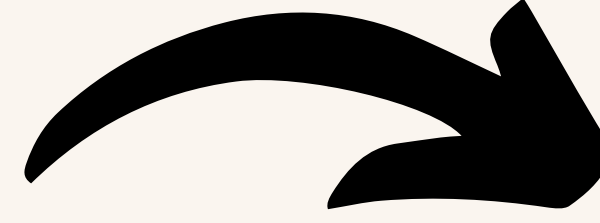
Radyasyon

Gebeliğin 1. ayında embriyo ölebilmekte, 2. ve 3. ayında büyüme geriliği ortaya çıkabilmekte, 4. ve 5. aylarında fetüs daha az hassas ancak hala mikrosefali ve göz anomalileri gelişebilmektedir

Rh Uyuşmazlığı

Yeni doğanda Rh uyuşmazlığı, sarılık, anemi, beyin hasarı, kalbin durması ve ölümlerle sonuçlanabilmektedir

Prematüre

Düşük zeka puanı, dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu, özel öğrenme güçlükleri, görsel-motor yetersizlikler, dili anlama ve konuşma problemleri, öz-denetim ve öz-saygı problemleri ve okul başarısında önemli sınırlılıklardır.

ÇEVRESEL FAKTÖRLER

Düşük Sosyoekonomik Düzey

Yetersiz Beslenme

Çocuk İstismarı ve İhmali

Kazalar, Travmalar ve Hastalıklar

Anne-Bebek Etkilşimi

DÜŞÜK SOSYOEKONOMİK DÜZEY

Gelişim geriliğinde faktörlerin bir çoğunun yoksullukla ilişkisi olduğu bilinmektedir.

- Düşük doğum ağırlığı,
- Tek ebeveynlik,
- Uygun olmayan anne baba,
- Yüksek stres,
- Sınırlı kaynak,
- Tıbbi bakımlarda yetersizlik,

yoksulluğun gelişimi etkilediği faktörlerdir.

YETERSİZ BESLENME

Yetersiz beslenmenin gelişim geriliğine etkileyen faktörlerden biri olduğu bilinmektedir.

PROTEİN EKSİKLİĞİ

Zamanla doku rezervlerinin tükenmesine ya da vücuttaki proteinin azalmasına ve daha sonrada kandaki protein düzeyinin düşmesine yol açmakta, bu durumda zihinsel işlevler tehlikeye girmektedir. Vücut ağırlığı ve bağışıklık düşer. Hastalıklar daha uzun sürer.

VİTAMİN VE MİNERAL EKSİKLİĞİ

Folik asit eksikliği, nöral tüp defektleri için risk oluşturur. Bu riskler spina bifida ve anensefalidir.

A Vitamini eksikliği önlenabilir çocuk körlüğü, enfeksiyon riskinin artması, kızamık gibi ağır enfeksiyonlara sebep olur.

İyot eksikliği, zihin engeli, beyin hasarı ve beyin gelişimini geciktirmektedir.

Demir eksikliği; gelişim geriliği, öğrenme gelişiminde bozukluklar, bir işe odaklanmada problemler ve motor aktivitede artışa neden olmaktadır.

KAZALAR, TRAVMALAR, HASTALIKLAR

Beyin incinmesi ve hasarı, nörobilişsel ve nörodavranışsal işlevleri etkiler, duygu davranış ve kişilik değişimlerine neden olur. Menenjit; beyin hasarına ve bilişsel bozukluklarla sonuçlanabilir.

ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİ

Öğrenme güçlükleri, yeme bozukları, uyku bozukluklar, depresyon, büyüme geriliği ve beslenme yetersizliğine neden olur.

ANNE-BEBEK ETKİLEŞİMİ VE BAĞLILIK

Etkileşim başarısız olduğunda, bebeğin annesine tutunması ve annenin de bebeğe tepki vermesi güçlenmekte ve bağlılık olumsuz yönde etkilenmektedir.